

TAO TE CHING

道德經



Laozi

© Copyright Wojciech P. P. Zieliński, Poznań 2009 r.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

All rights reserved.

Niniejsza publikacja może być kopiowana oraz dowolnie rozpowszechniana tylko i wyłącznie w formie dostarczonej przez Wydawcę, pod warunkiem zamieszczenia również informacji o źródle jej pochodzenia (www.tao-te-ching.8segment.pl). Zabronione są jakiegolwiek zmiany w zawartości publikacji bez pisemnej zgody Wydawcy. Zabrania się również używania publikacji w jakichkolwiek celach komercyjnych bez pisemnej zgody Wydawcy.

Tytuł: Tao Te Ching

Redakcja: Wojciech P. P. Zieliński

Tłumaczenie: Wojciech P. P. Zieliński

Okładka oraz szata graficzna: Wojciech P. P. Zieliński

ISBN: 978-83-928829-0-9

Dystrybucja w Internecie:

Wojciech P. P. Zieliński

ul. Błażeja 60c,

61-608 Poznań

[www: tao-te-ching.8segment.pl](http://www.tao-te-ching.8segment.pl)

[e-mail: 8segment@gmail.com](mailto:8segment@gmail.com)



Spis treści

Wstęp	7
Rozdział 1 – Istota Drogi	11
Rozdział 2 – Prawdziwa siła zaniechania	13
Rozdział 3 - Pokora	15
Rozdział 4 – Bezkresna tajemnica	17
Rozdział 5 – Bezcelowość	19
Rozdział 6 – Spełnienie	21
Rozdział 7 – Ochronne światło	23
Rozdział 8 – Droga wody	25
Rozdział 9 – Umiar	27
Rozdział 10 – Mroczne lustro	29
Rozdział 11 – Pożytek z nieistnienia	31
Rozdział 12 – Nadmierne pragnienia	33
Rozdział 13 – Środek wszechświata	35
Rozdział 14 – Doświadczenie tajemnicy	37
Rozdział 15 – Manifestacja Tao w człowieku	39
Rozdział 16 – Powrót do korzeni	41
Rozdział 17 – Sekretne przywództwo	43
Rozdział 18 – Upadek etyki	45

Rozdział 19 – Powrót do prostoty	47
Rozdział 20 – Nieprzyzwoita odmienność	49
Rozdział 21 – Odnajdując Tao	51
Rozdział 22 – Jedność	53
Rozdział 23 – Akceptacja nieodwołalnego	55
Rozdział 24 – Nadmiar	57
Rozdział 25 – Twórcza podstawa Tao.....	59
Rozdział 26 – Spokój.....	61
Rozdział 27 – Doświadczenie.....	63
Rozdział 28 – Znajomość całości	65
Rozdział 29 – Nie podejmując działania	67
Rozdział 30 – Ostrzeżenie przed przemocą.....	69
Rozdział 31 – Praktyka pokoju.....	71
Rozdział 32 – Gdyby Tao można było dostrzec.....	73
Rozdział 33 – Cnota	75
Rozdział 34 – Kontrola.....	77
Rozdział 35 – Życzliwy gospodarz	79
Rozdział 36 – Pokonywanie przeciwnieństw	81
Rozdział 37 – Doświadczenie przywództwa	83
Rozdział 38 – Dyskusja o cnocie.....	85
Rozdział 39 – Korzenie	87
Rozdział 40 – Być i nie być.....	89
Rozdział 41 – Jednakowość i różnorodność.....	91
Rozdział 42 – Transformacje umysłu	93

Rozdział 43 – W jedności z Tao	95
Rozdział 44 – Dostateczność	97
Rozdział 45 – Zmiany	99
Rozdział 46 – Pożądanie i ambicja	101
Rozdział 47 – Odkrywanie odległego	103
Rozdział 48 – Porzucanie wiedzy	105
Rozdział 49 – Ludzie	107
Rozdział 50 – Wartość długotrwałości	109
Rozdział 51 – Pokarm Tao	111
Rozdział 52 – Powracając do źródła	113
Rozdział 53 – Dowód	115
Rozdział 54 – Kultywowanie wnikliwości	117
Rozdział 55 – Tajemniczy urok	119
Rozdział 56 – Cnotliwa bierność	121
Rozdział 57 – Upraszczanie	123
Rozdział 58 – Przyjmowanie zmian	125
Rozdział 59 – Strzegąc Tao	127
Rozdział 60 – Władza	129
Rozdział 61 – Uległość	131
Rozdział 62 – Dzieląc się skarbem	133
Rozdział 63 – Na początku i na końcu	135
Rozdział 64 – Pielęgnując każdą chwilę	137
Rozdział 65 – Moc prostoty	139
Rozdział 66 – Stawiając siebie na końcu	141

Rozdział 67 – Trzy skarby	143
Rozdział 68 – Prawo Niebios	145
Rozdział 69 – Funkcja tajemnicy	147
Rozdział 70 – Trudności wpływające ze zrozumienia ...	149
Rozdział 71 – Choroba wiedzy	151
Rozdział 72 – Kochając siebie.....	153
Rozdział 73 – Odpowiednie działanie	155
Rozdział 74 – Pokonywanie złudzeń.....	157
Rozdział 75 – Rany zadawane przez chciwość	159
Rozdział 76 – Strzeż się siły	161
Rozdział 77 – Droga Niebios.....	163
Rozdział 78 – Coś, w co należy wierzyć	165
Rozdział 79 – Wypełniając zobowiązania.....	167
Rozdział 80 – Stojąc samotnie.....	169
Rozdział 81 – Manifestacja prostoty	171

道德經

WSTĘP

Księga Drogi i Cnoty

Kilka słów wstępu do Księgi Drogi i Cnoty

Tao Te Ching (lub Dao De Jing) znany również jako „*Laozi wuqian wen*”, czyli „Księga 5000 znaków Laozi” jest starożytnym chińskim traktatem filozoficznym, będącym podstawą kanonu filozofii określanej mianem taoizmu. Napisany w VI wieku p. n. e. – czyli ponad 2500 lat temu – jest jednym z najważniejszych (o ile nie najważniejszym) tekstów w długiej historii Chin. Autorstwo „Księgi Drogi i Cnoty” przypisuje się mędrcom Laozi (imię to oznacza: „Stary Mistrz”), archiwście biblioteki państwowej z czasów Dynastii Zhou.

Pierwsze wzmianki o Laozi możemy znaleźć w „Zapiskach Historyka” z II wieku p. n. e., których autorem był Sima Qian (Sy-ma Ts'ien). Według niego Laozi urodził się 14 lipca 604 r. p. n. e. we wsi Kio-Jin (gmina Lai, okręg Kukien, ówczesne państwo Zhou), a nazywał się Li Er (pośmiertnie Li Dan). Przydomek Laozi został mu nadany przez następne pokolenia ze względu na fakt, iż był on pierwszym ze wszystkich wielkich chińskich mędrców.

Istnienie Laozi po dziś dzień nie zostało ostatecznie udowodnione. Nawet jednak, jeśli założymy, że jest on postacią historyczną, możemy znaleźć wiele odmiennych biografii mędrca i nie mniej opowieści o powstaniu Tao Te Ching. Nie sposób dzisiaj określić, które z nich są prawdziwe. Niektórzy zawierają starożytnym przekazom (np. Sima Qian), inni skłaniają się ku bardziej współczesnym hipotezom. Wiele zaciekle dyskusji stoczono do tej pory, jakby nie biorąc przy tym pod uwagę nauk Laozi. Czyż takie dyskusje nie są bowiem pozbawione sensu? Wsłuchajcie się w nieśmiertelne słowa Księgi, a poznacie odpowiedź na to pytanie.

By zadość uczynić tradycji, przytoczę jedną z legend powstania Tao Te Ching. Nie twierdzę, że jest ona prawdziwsza od innych, ani że przemawiają za nią jakieś szczególne dowody. Powód jej wyboru jest prosty: podoba mi się najbardziej ze wszystkich znanych mi wersji.

Zgodnie z tą legendą, Laozi pod koniec swego długiego życia, porzucił sprawowany przez siebie urząd i udał się na zachód. Wędrował w poszukiwaniu miejsca odpowiedniego na spędzenie ostatnich chwil życia. W końcu dotarł na przełęcz Xiangu, gdzie znajdowała się strażnica, stanowiąca kraniec państwa. Tam został rozpoznany przez strażnika imieniem Yin Xi. Kiedy ten dowiedział się o celu podróży mistrza, nie chciał go przepuścić. Zbyt wielki żywił podziw i szacunek dla mądrości starego człowieka, by mógł pozwolić na jej rozplynięcie się w mrokach dziejów. Strażnik błagał Laozi o spisanie kanonu zasad i prawd wszechświata. Niechętny temu pomysłowi, Laozi jednak dał się przekonać i pozostał na pograniczu dopóki nie powstał traktat znany dzisiaj jako Tao Te Ching. Kiedy Yin Xi trzymał w ręku księgę, pozwolił mistrzowi udać się w dalszą drogę. Ten dosiadł wołu i wszelki słuch po nim zaginął.

Nie wiadomo dokąd udał się Laozi, gdzie znalazł miejsce swojego ostatecznego spoczynku. Jedyne, co pozostało to zbiór 81 rozdziałów opisujących w najprostszy możliwy sposób Drogę oraz Cnotę, którymi powinni kierować się ludzie.

Jak zauważyłem wcześniej jest to tylko jedna z wielu legend. Jakkolwiek interesująca, powinna być traktowana wyłącznie jako ciekawostka. Nie zapominajmy o tym, co naprawdę ważne, mianowicie o samym Tao Te Ching. Tak naprawdę bowiem nie jest ważna geneza powstania, lecz treść dzieła. Mądrość jaką przekazuje.

Z tego właśnie powodu nie będę silił się na dodawanie komentarzy do poszczególnych rozdziałów, na interpretacje, które wyjaśnia, co autor miał na myśli. Nie będę również, wzorem innych tłumaczy i redaktorów, rozpisywał się na temat taoizmu. Przemilczę zarówno jego historię, jak i zasady. Co więcej, nie napiszę nawet słowa na temat moich własnych przemyśleń wywołanych lekturą księgi. To nie ma przecież większego znaczenia. Jeśli chcesz przeczytać „Tao Te Ching”, musisz to zrobić samodzielnie. Nie będę w tym pomagał więcej niż już pomogłem tłumacząc cały tekst. Nie szukaj u mnie duchowego wsparcia, nie udzielę go. Nie szukaj u mnie mądrości, którą podzielić się nie jestem w stanie. Nie próbuj przekonać mnie, bym rzekł choć jedno słowo o mądrości. Potrafię jedynie milczeć. Resztę pracy pozostawiam tobie, Czytelniku. Wszak w tym celu właśnie powstała ta wspaniała księga. Abyś mógł podążać dalej ścieżką prawdziwej ludzkiej mocy.

體道

ROZDZIAŁ I

Istota Drogi

Nawet najwspanialsza nauka nie jest mądrością Tao, gdyż nie można go ująć żadną definicją. Nawet najdoskonalsze słowo nie jest tu wystarczające. Tao można bowiem doświadczyć bez użycia słów, rozpoznać bez nazw i definicji. Zrozumienie nienazwanego, oznacza zrozumienie istoty źródła wszech-rzeczy.

By podążać ścieżką Tao, należy wyrzec się namiętności. Tylko wówczas bowiem życie będzie pozbawione żalu. I choć potencjał Tao można zrealizować wyłącznie w pojedynkę, pożytek z jego działania odczuwają wszyscy.

Mimo, że nie potrzeba tu słów ani definicji, wielu używa ich, by opisać Tao. Myślą, że w ten sposób mogą lepiej wyjaśnić drogę, którą chcą podążać. Używają słów oraz definicji, by nie mylić ścieżki Tao z innymi ścieżkami, które mogą zostać przez człowieka wybrane.

Dzięki zebranej wiedzy, głębokim przemyśleniom i światłym słowom, rozpoznajemy wszelkie przejawy Tao. Jednakże dopiero porzucając swe intelektualne analizy, możemy doświadczać czystego Tao.

Zarówno zdobyta wiedza, jak i zebrane doświadczenia są prawdziwe, lecz rzeczywistość przyjmuje tak wiele form i kształtów, że na zawsze pozostanie tajemnicą.

Poprzez korzystanie z odpowiednich środków, rozprzestrzeniamy się poza bariery wszelkiej złożoności. I tak oto doświadczamy czystego Tao.

養身

ROZDZIAŁ 2

Prawdziwa siła zaniechania

Tak naprawdę, nie możemy poznać prawdziwego Tao, ani dojrzyć jego celu. W swym ograniczonym postrzeganiu, możemy jedynie dostrzec różnicowanie, poprzez które Tao objawia się we wszechświecie.

Stąd to, co jest postrzegane jako piękne – jest naprawdę piękne, tylko wówczas, gdy porównać je z tym, co brzydkie. Działanie uznane za sprawne jest przyrównywane do działania postrzeganego jako nieudolne. Człowiek uważa się za bogatego, tylko gdy porówna swój majątek z nędzarzem.

Działanie, które wydaje się trudne, jest takie z powodu rzeczy, które przychodzą łatwo. Coś nazwiemy długim dopiero, gdy porównamy z czymś stosunkowo krótkim. Jedna rzecz jest wysoka, ponieważ inna jest niska. Tylko z powodu dźwięku, znamy ciszę, natomiast przywódca wydaje się przewodzić tylko dlatego, ponieważ inni za nim idą.

Dla porównania: mędrzec żyjący w zgodzie z naukami Tao, nie potrzebuje żadnych porównań. Jeśli już je stosuje wie, że porównywanie jest jednoznaczne z wydawaniem osądu. Tak naprawdę jednak, osąd odnosi się tylko do osoby, która go wygłasza.

Poprzez swoje doświadczenia mędrzec staje się świadomy zmienności wszechrzeczy. Ten bowiem, który przewodzi może, równie dobrze, podążać za przewodnikiem. Mędrzec zatem nie robi nic, kieruje swoimi sprawami nie podejmując działań, swoje nauki przekazuje bez użycia słów.

Dlatego też nie jest wielki ani mały. Wbrew pozorom, nie jest to ani trudne ani łatwe – jeśli wyzbyć się pragnienia. Kończąc swoje zadanie mędrzec zapomina o nim natychmiast. Nie czeka na pochwały, nie szuka zaszczytów, przez co inni mogą go wyśmiać, a nawet potępić. Jego nauki trwają jednak wiecznie, trudno go zatem nie darzyć szacunkiem.

Praca zostaje wykonana, lecz jak – tego nikt nie widzi. Oto prawdziwa siła zaniechania.

安民

ROZDZIAŁ 3

Pokora

Pielegnując w sobie pokorę, jesteśmy w stanie powstrzymać się od rywalizacji, nawet jeżeli jesteśmy bardziej utalentowani od innych. Bogacz, który nie przechwala się swym majątkiem, nie wodzi innych na pokuszenie, nie tworzy okazji dla złodzieja.

Ten, który zazdrości majątku, bądź talentów posiadanych przez innych, łatwo może zostać opętany przez zawiść.

Dlatego mędrzec jest zadowolony ze swojego stanu posiadania, choćby nawet skromnego. Dzięki temu nie odczuwa potrzeby odbierania innym. Żyjąc w jedności z Tao, pozostaje wolny od zawiści i pragnień. Będąc elastycznym, gromadzi energię, minimalizuje pożądanie i nie uczy się podstępного działania, ani subtelnych słów pochlebstwa. Poprzez niedziałanie, zapewnia harmonię swemu wnętrzu, pozostaje w zgodzie z samym sobą.

Natomiast władcy są zazwyczaj zaniepokojeni dobrobytem poddanych i nie zachęcają ich do zdobywania zaszczytów, nie zachęcają do rywalizacji o pozycję w społeczeństwie. Zapewniają pewien poziom życia, by zmniejszyć niezadowolenie i utrzymać się przy władzy, jednocześnie zapominając, że to oni powinni służyć poddanym.

Mądrzy władcy nie szukają zaszczytów dla siebie, ani nie działają podstępnie wobec poddanych.

無源

ROZDZIAŁ 4

Bezkresna tajemnica

Tao jest jak pustka wewnątrz naczynia. Choćby napęłnić naczynie, prędzej czy później zostanie ono opróżnione, zawsze odzyskując stan wewnętrznej pustki. Przepęłniony kielich nie utrzyma swej zawartości. Dlatego też mocy Tao nie można wyczerpać, nieustannie stanowi ona źródło pokarmu dla wszelkiego istnienia. Tylko ci, którzy potrafią się nim pożywić, zostaną napęłnieni.

Nawet najwspanialsze ostrze straci swą przenikliwość, jeśli będzie hartowane wbrew swej naturze. Nawet najdoskonalszy miecz, przeciwstawiony wodzie traci swą wartość, przeciwstawiony skale zostanie jedynie stępiony. Jeśli rozplączemy zasupłany sznur przy pomocy ostrza, będzie leżał w kawałkach i do niczego nam się już nie przyda.

Tak jak najlepszy płatnerz hartuje doskonały miecz swoim doświadczeniem, tak mędrzec, przy pomocy mądrości, hartuje ducha. Dzięki cierpliwości zasupłany sznur może zostać rozplątany, a problemy, które wydają się nierozwiązywalne, mogą zostać przezwyciężone.

Pod mądrymi rządami wszyscy mogą żyć w harmonii, nie zdając sobie nawet z tego sprawy. Wyzbywając się pragnienia nadmiernego zysku, człowiek jest w stanie zachować świadomość Tao. W taki oto sposób tajemnice Tao mogą zostać odkryte.

虚

用

ROZDZIAŁ 5

Bezcelowość

Natura, zarówno w Niebie jak i na Ziemi, działa pozbawiona jakichkolwiek intencji i zamiaru, zatem nie może być postrzegana jako łaskawa bądź wroga w żadnej sytuacji.

Pod tym względem Tao jest takie samo, choć w rzeczywistości powinniśmy powiedzieć, że to natura działa zgodnie z zasadami Tao. Zatem, nawet jeśli natura wydaje się działać łaskawie, mędrzec nie działa z takim zamiarem, w istotnych sprawach, pozostaje obojętny. Pozostaje poza dobrem i złem.

Mędrzec zachowuje spokój, nie będąc rozpraszany zbędnymi słowami ani myślami, a jeszcze mniej wymuszonymi czynami. Jego działania są spontaniczne, skierowane ku ludziom.

W tym znaczeniu jest on pozbawiony pragnień i nigdy nie trwoni on swojej mocy.

成 象

ROZDZIAŁ 6

Spełnienie

Niczym ukryta, żyzna dolina, oczyszczony umysł jest spokojny i zachowuje swoją moc.

Skoro, zarówno energia jak i bezruch, same w sobie nie posiadają kształtu, to nie mogą zostać odnalezione drogą zmysłów, ani zrozumiane drogą intelektu, chociaż w naturze obydwie te drogi prowadzą nas do świata zmysłów i intelektu.

W stanie medytacji, umysł przestaje rozróżniać pojęcia istnienia i nieistnienia. Nie wie, czy sam istnieje. A może wcale go nie ma?

Dusze ludzkie pozostają perfekcyjnie samotne w swej egzystencji, nie rozróżnialne niczym jedność w obrębie medytującego umysłu.

韜

光

ROZDZIAŁ 7

Ochronne światło

Żyjąc w zgodzie z Tao, świadomość siebie nie jest konieczna. Na drodze Tao samoświadomość istnieje, będąc jednocześnie nieświadomością. Człowiek nie jest rozumiany jako istnienie bądź nieistnienie.

Mędrzec nie próbuje odnaleźć samego siebie, ponieważ wie, że wszystko co może znaleźć, to jedynie manifestacja uczuć i myśli, które same w sobie są niczym.

To dzięki ochronnej powłoce jasnego światła mędrzec pozostaje w jedności ze swoim ja. Wiedząc o tym, nie przywiązuje do tego wagi.

Odosobniony, jest jednak zjednoczony z zewnętrznym światem, czuje spełnienie w bezinteresowności i jest pewien swojej istoty.

易性

ROZDZIAŁ 8

Droga wody

Podobno wielkie dobro jest jak woda, podtrzymująca życie bez świadomego wysiłku, płynąca naturalnym prądem, zapewniająca pożywienie, odnajdywana nawet w miejscach odrzucanych przez zachłannego człowieka. Tak właśnie wygląda droga Tao.

Niczym woda, mędrzec pozostaje pokorny, jego umysł płynie w medytacji, nie posiada pragnień, jest głęboki w zamyśleniu, w swych czynach delikatny i taktowny. W mowie szczerość prowadzi mędrca, który jako przywódca po prostu jest kim jest. W rządzeniu, kompetencja jest jego celem, co zapewnia poprawność jego kroków.

Ponieważ nie działa dla własnej korzyści, ani nie tworzy zbędnych konfliktów, jest poprawny w swych czynach w stosunku do wszystkich ludzi.

運夷

ROZDZIAŁ 9

Umiar

Łatwiej utrzymać filiżankę, kiedy nie jest przepelniona.
Ostrze miecza jest bardziej efektywne, jeśli nie hartowano go
ponad miarę.

Łatwiej ochraniać swoje złoto i klejnoty, gdy posiada się je w
umiarkowanej ilości. Człowiek, który zabiega o zaszczyty i
bogactwo, sam jest swoją zgubą.

Mędrzec pracuje w ciszy, nie poszukując pochwał ani sławy.
Wypełnia swoje obowiązki z naturalną łatwością, a potem –
gdy wypełni zadanie – wycofuje się. Oto droga i natura Tao.

能為

ROZDZIAŁ 10

Mroczne lustro

Jeśli zebrać razem oświecone i nieoświecone dusze, można uczynić je jednością, co byłoby zapewne szlachetnym uczynkiem. Gdy wewnętrzny świat myśli pozostaje w harmonijnej jedności z zewnętrznym światem działań i przedmiotów, człowiek może być istotą nieskazitelną.

Toteż mędrzec unika ich rozdzielania. Oddycha jak śpiące niemowlę. W ten sposób zachowuje harmonię. Poleruje mroczne lustro swojego umysłu, dzięki czemu może ono odbijać obrazy z krystaliczną przejrzystością. Działa bez celu, po prostu kochając ludzi i nie wtrącając się do ich spraw. Jego umysł sięga wszystkich stron świata. Jakże zatem może nie być mędrce?

Tao daje życie wszelkiemu istnieniu i odżywia je. Daje życie, lecz nie traktuje go jak swoją własność. Jest źródłem wszystkiego, lecz nie chwali się tym faktem. Góruje na wszystkim, lecz nie kontroluje niczego. Oto, tak zwana, Tajemna Wartość Tao.

無

用

ROZDZIAŁ II

Pożytek z nieistnienia

Mimo, że trzydzieści szprych tworzy koło, to jednak pustka między nimi sprawia, że koło jest użyteczne.

To nie glina czyni dzban użytecznym, lecz przestrzeń w obrębie kształtu, który nazywamy dzbanem.

Bez drzwi, nie można wejść do pokoju, a bez okien panuje w nim ciemność. Są one wycięte w ścianie, lecz to ich wewnętrzna pustka czyni je tak ważnymi.

Istnienie przedmiotów ułatwia nam korzystne przystosowanie się do warunków panujących w świecie. Jednakże to rzeczy, które nie istnieją przynoszą faktyczny pożytek. Oto prawdziwa funkcja pustki.

檢 欲

ROZDZIAŁ 12

Nadmierne pragnienia

Dzięki oczom dostrzegamy kolory, lecz zbyt wiele kolorów oślepia nas. Pomimo rozumienia tonów, zbyt wiele dźwięków może nas ogłuszyć. Zbyt intensywny smak psuje podniebienie.

Polując dla sportu, goniąc dziko za przyjemnościami, łatwo możemy doprowadzić swoje umysły do szaleństwa. Kto gromadzi skarby tylko dla siebie, poszukuje rzadkich i cennych przedmiotów, staje się często zachłanny.

Mędrcze zatem zaspokajają potrzeby swego ciała, nie ulegając zmysłowym pokusom. Odrzuca skutek na rzecz przyczyny.

厭 恥

ROZDZIAŁ 13

Środek wszechświata

Zaszczyty i hańba wydają się jednakowo budzić lęk. Zarówno szczęście, jak i wielkie nieszczęście, są uważane za dwie strony tej samej monety. Sukces i porażka nie są traktowane w jednakowy sposób, lecz w obliczu śmierci stanowią tylko kolejną lekcję życia.

Cóż to znaczy, że zaszczyty i hańba taki sam budzą lęk? Otóż, przeciętny człowiek osiąga zaszczyty ze strachem w sercu, traci je – zostając zhańbionym – również ze strachem w sercu.

Cóż to znaczy, że szczęście i nieszczęście to dwie strony tej samej monety? Ponieważ fizyczne ciało jest źródłem cierpienia dla ducha. Bez ciała jednak, także szczęście nie miałoby dostępu do człowieka.

Zwyczajny człowiek pragnie być środkiem wszechświata; wszechświat mędrca jest w jego wnętrzu. Mędrzec kocha świat, lecz pozostaje niewzruszony wobec rzeczy, którymi inni się niepokoją. Działa z pokorą w sercu, pozostając nieporuszonym. Dlatego też można mu zaufać w każdej sprawie.

贊 玄

ROZDZIAŁ 14

Doświadczenie tajemnicy

Tao jest tajemnicą. Patrzymy na nie, lecz nie widzimy. Jego światło jest zbyt łagodne. Słuchamy go, lecz nie słyszymy. Jest niesłyszalne. Próbujemy je pochwycić, lecz nie możemy utrzymać w ręku. Jest zbyt delikatne. Z tych też powodów nie można go opisać, dlatego zamiast wielu słów używamy tego jednego: Tao.

Nie ma żadnego kształtu, toteż jego wierzchnia część nie jest oświetlona, a dolna część nie jest pogrążona w cieniu. Nieustające w działaniu, jednak nie może zostać określone. Po zakończonej pracy, powraca do swego naturalnego stanu – nicości. Ludzie określają je mianem Bezkształtnego Kształtu, Cieniem Cienia, Nieuchwytną Chwilą.

Jeśli spotkamy Tao, nie zobaczymy jego twarzy. Jeśli za nim podążymy, nie zobaczymy jego pleców. Istnieje jedynie w chwili obecnej, stosując się wyłącznie do terażniejszości. Podąża przed siebie we właściwy sposób, sięgając początku, nie kresu. Oto klucz do ścieżki Tao.

顯德

ROZDZIAŁ 15

Manifestacja Tao w człowieku

Utalentowani mistrzowie z dawnych czasów, będący subtelnie, lecz absolutnie przenikliwi, pojmowali tajemnicę Tao, choć umykała ona ludzkiemu pojmowaniu. Ponieważ mędrcy wykraczali poza ludzkie zrozumienie, mogą jedynie próbować ich opisać.

Zwykle skurczeni, niczym człowiek przepływający się przez rzekę w zimie, wyglądali na niezdecydowanych, jakby obawiali się wszystkiego dookoła. Byli uprzejmi, jak gość w domu gospodarza, uступliwi niczym lód na wiosnę, skromni niczym nieukształtowany jeszcze kawałek drewna, puści niczym dolina, nieciekawo niczym mulista woda.

Kto może oczyścić mętną wodę? Wystarczy pozostawić ją w spokoju, a stopniowo sama się oczyści. Kto może zapewnić rozwój duchowy ludzkości? Wystarczy pozwolić, by społeczny harmider trwał nadal, a uduchowanie ludzi będzie stopniowo rosło.

Ci, którzy zachowywali takie właśnie metody Tao, nie pragnęli spełnienia swoich ambicji. To właśnie dzięki temu mogli zachować wewnętrzny spokój i byli piękni niczym nieoszlifowane diamenty.

歸 根

ROZDZIAŁ 16

Powrót do korzeni

Stan pustki powinien być podniesiony do najwyższego poziomu, tak by spokój stał na straży zapалу. Wszelkie istnienie przechodzi przez okres wzmożonej aktywności, lecz prędzej czy później powraca do swego pierwotnego stanu. Gdy krzew kwitnie, wydaje nasienie i powraca do korzeni. Oto właśnie prawdziwa stałość. Owa stałość może być dowodem na to, że krzew osiągnął swój właściwy koniec.

Świadectwo tego spełnienia jest niezmienną zasadą. Poznając tę zasadę sięgamy po prawdziwą mądrość, choć może to prowadzić do niekonwencjonalnego zachowania z naszej strony. Znajomość tej zasady prowadzi do wielkiej radości i wyrozumiałości. One z kolei prowadzą do jedności z wszelkim istnieniem. Z jedności wypływa szlachetność charakteru. A kto odznacza się szlachetnym charakterem, jest w stanie osiągnąć oświecenie. Wówczas posiędzie Tao. Posiadając Tao, będzie żył długo, a opuszczając fizyczną formę, nie będzie obawiał się potępienia. Tao go bowiem ochrania.

淳風

ROZDZIAŁ 17

Sekretne przywództwo

W dawnych czasach ludzie nie wiedzieli, że ktoś nimi rządzi. W wiekach następnych kochali i wychwalali swoich władców. Jeszcze później bali się ich, aż w końcu zaczęli nimi gardzić. Wiara w mądrość władców podupadła, dlatego przeniesiono ją na społeczeństwo. Kto bowiem nie zasługuje na szacunek, nie będzie nim obdarzony.

Jakże mądrzy byli władcy dawnych czasów, którzy działali bez niepotrzebnych słów. Ich powściągliwość w słowach, pozwalała pozostać w cieniu swego narodu. Powodzenie we wszystkich ich przedsięwzięciach sprawiało, że ludzie mogli mówić: „To wydarzyło się samo z siebie, ponieważ sami sobie jesteśmy władcami”.

俗 薄

ROZDZIAŁ 18

Upadek etyki

Kiedy mądrość Tao zostaje zapomniana, modne stają się hasła życzliwości i sprawiedliwości. Ludzie bowiem łatwo uczą się udawać mądrych i zaradnych. Obludnie twierdzą, że znają Tao, podczas gdy nie mają o nim pojęcia.

Dopiero, gdy harmonia zanika w rodzinie, rodząc konflikty i kłótnie, pojawia się prawdziwe synowskie oddanie. Zwykle po fakcie. Podobnie, gdy kraj popada w nieporządek, pojawiają się lojalni ministrowie. Zazwyczaj również po fakcie.

還淳

ROZDZIAŁ 19

Powrót do prostoty

Po stokroć lepiej byłoby dla nas, gdybyśmy potrafili przestać się wymądrzać, wręcz odrzucić swoją mądrość. Wyrzekając się swej łaskawości i porzucając prawość, moglibyśmy stać się uczciwi i uprzejmi. Wyrzekając się sztuki podstępów i porzucając działania skierowane na zysk, nie byłoby złodziei i przestępstwa.

Wszystkie te rzeczy pojawiają się, gdy ludzie zapominają o ścieżce Tao. Sprawiają, że starożytne mądrości tracą swą siłę i rzeczywiście są warte jedynie zapomnienia. Lecz proste poglądy i oczywiste prawdy zwykle niszczą egoizm i pomagają unikać nadmiernej żądzy.

異俗

ROZDZIAŁ 20

Nieprzyzwoita odmienność

Kiedy wyrzekamy się mądrości, niewielka pozostaje różnica pomiędzy wyrażeniem przez kogoś gotowości do pomocy i zwykłym pochlebstwem. Jednakże świadomość tej różnicy pozwoli uniknąć otchłani pustego życia.

To, czego obawiają się wszyscy ludzie jest rzeczywiście przerażające. Lecz jak wszechstronny i nieskończony jest to strach, to już kwestia dyskusyjna. Przewagą mędrca jest to, że nie ma w nim żadnego strachu.

Większość ludzi wygląda na zadowolonych i radosnych, jakby uczestniczyli w pięknej uroczystości lub świętowali nadejście wiosny. Jedyne mędrzec wydaje się obojętny i spokojny, niczym płynąca po niebie chmura. Jest niczym nowonarodzone dziecko, które jeszcze nigdy się nie roześmiało. Wydaje się być przygnębiony i opuszczony, jakby nie miał dokąd pójść.

Większość ludzi posiada wystarczająco dóbr, a nawet więcej niż im potrzeba. Jedyne mędrzec wydaje się biedakiem. Jest głupcem pogrążonym w szaleństwie.

Większość ludzi jest inteligentnych i spostrzegawczych. Jedyne mędrzec wydaje się być pogrążony w niewiedzy. Patrzą na niego pełni pogardy, gdyż jest nudny i wiecznie zakłopotany. Jakby dryfował bez celu po morzu, nigdzie nie znajdując wytchnienia.

Większość ludzi dąży do czegoś w swym życiu. Jedyne mędrzec wydaje się niepotrzebny i niezdarny, jak grubiański sąsiad.

Mędrzec jest zatem zupełnie inny niż większość ludzi, on jeden docenia opiekuńczą moc Tao.

虛

心

ROZDZIAŁ 21

Odnajdując Tao

Podążanie za Tao jest najwyższą cnotą. Jak to jednak osiągnąć? Ulotne spojrzenie, nieokreślony dotyk. Wszelkie istnienie ukryte w półmroku. Z pozoru nieosiągalne, jednak w rzeczywistości całkowicie naturalne.

Tao jest nieograniczone, jego istota mroczna i tajemnicza. Nie posiadając kształtu, stanowi istotę prawdy. Dzięki temu możemy – mimo wszystko – odnaleźć jego kształt. Tao jest pradawne, lecz imię jego nie przemija wraz z upływem czasu. Kształtuje wszelkie istnienie i nigdy nie przemija. Poznać jego imię można tylko, jeśli nie będzie próbowało się go poznać.

Skąd to wszystko wiem? Właśnie stąd.

益

謙

ROZDZIAŁ 22

Jedność

To, co podzielone staje się jednością; nagiąć się oznacza pozostać wyprostowanym; pustka napęlnia się; to, co zniszczone odnawia się. Ci, którzy pragną niewiele, mogą wiele zyskać, natomiast ci, którzy pożądają ponad miarę, mogą zostać skrępowani przez swoje majątki.

Mędrzec zatem obejmuje sobą tylko jedną rzecz: pokorę – i naucza jej wszystkich ludzi. Jest nieświadomy samego siebie, dzięki czemu świeci niczym gwiazda. Nie mówi wciąż o sobie, dlatego staje się sławny. Nie poszukując sławy, zdobywa uznanie. Nie wywyższa się, jednak zostaje wywyższony. Dzięki temu, że nie walczy z nikim, jest niepokonany.

Czyżby pusta była starożytna mądrość, że to, co podzielone staje się jednością? Tylko będąc jednością z wszelkim istnieniem można ją w pełni zrozumieć. Dlatego rozważmy te słowa dopiero, gdy osiągniemy ową jedność.

虚

無

ROZDZIAŁ 23

Akceptacja nieodwołalnego

Mówić niewiele jest całkowicie zgodne z naturą człowieka. Gwałtowny wiatr rzadko szaleje przez cały poranek, niespodziewany deszcz rzadko trwa przez cały dzień. Dlaczego tak się dzieje? To dzięki Niebu i Ziemi. Pomyśl, skoro Niebo i Ziemia nie są w stanie sprawić, by wiatr i deszcz trwały długo, to o ile mniej jest w stanie zdziałać człowiek.

Dlatego też ten, który postanawia kroczyć ścieżką Tao nie może być od Tao oddzielony. On i Tao są jednością. Człowiek cnotliwy, nie może być postrzegany oddzielnie od cnoty. On jest cnotą. Natomiast człowiek, który odchodzi od Tao i gubi cnotę, błądzi po bezdrożach i ponosi porażkę. Temu faktowi nie można zaprzeczyć.

A zatem, życie w zgodzie z Tao przynosi szczęście samo w sobie, życie cnotliwe również przynosi szczęście samo w sobie, jednakże ci, którzy akceptują porażkę jako element swojego życia także mogą być szczęśliwi. Wszyscy powinni zaakceptować nieodwołalne – swoją rolę w życiu wszechświata. Temu bowiem, któremu brakuje zaufania, nie można zaufać.

苦 恩

ROZDZIAŁ 24

Nadmiar

Ten, który stoi na palcach, nie stąpa twardo po ziemi. Podobnie jak ten, który wydłuża krok by przyspieszyć, nie zajdzie daleko. Dlatego też człowiek, który szczyci się swoją mądrością, nie jest oświecony, a ten, który uważa swoje poglądy za najważniejsze, nie zyska sławy, a jedynie złą reputację. Ten natomiast, który będzie się przechwalał, nie znajdzie potwierdzenia swych prawdziwych zalet. Kto jest zarozumiały, nie będzie lepszy od innych.

Takie zachowania – z punktu widzenia Tao – są jak resztki na stole albo rak trawiący ciało. Wszyscy gardzą takimi rzeczami. Nic więc dziwnego, że człowiek podążający ścieżką Tao nie akceptuje i nie pozwala sobie na tego typu zachowanie.

象元

ROZDZIAŁ 25

Twórcza podstawa Tao

Zanim nastały Niebo i Ziemia, powstało coś, czego nie sposób określić. Coś, co jednoczy wewnętrzne i zewnętrzne światy. Niezależne zarówno od czasu, jak i przestrzeni, pozostaje niezmiennie i bezkształtne, odseparowane od reszty istnienia i nie pożądamy zmian, lecz docierające wszędzie. Przypływa i odpływa, rozprzestrzeniając się po nieskończoności. Niewyczerpane, dlatego nazywane często Matką Wszechrzeczy.

Nie znamy nazwy tego czegoś, dlatego używamy określenia Tao, bądź Droga albo Naturalna Ścieżka. Nadając imię, jednocześnie poświadczamy jego wspaniałości.

Wspaniałość płynie z nurtem strumienia życia. Płynąc oddala się, sięgając bardzo daleko. Kiedy już sięgnie bardzo daleko, powraca. Dlatego też Tao jest wspaniałe, Niebo jest wspaniałe, Ziemia jest wspaniała, podobnie jak mędrzec. On również jest wspaniały. We wszechświecie są cztery wspaniałe rzeczy. I jedną z nich jest mędrzec.

Ludzie wzorują swoje prawa na prawach Ziemi, czyli natury. Ziemia opiera swoje prawa na prawach Nieba, które pozwala zaistnieć prawom fizyki. Źródłem praw Nieba są zasady Tao. Tao jest zatem uniwersalnym prawem, z którego wypływają wszystkie inne prawa.

重

徳

ROZDZIAŁ 26

Spokój

Ciężar jest źródłem lekkości, stałość rządzi ruchem.

Dlatego też mędrzec maszerując cały dzień, nie oddala się za bardzo od swych bagaży. Nawet w obliczu wspaniałych perspektyw zysku, pokornie nie rusza się z miejsca, pozostając w bezruchu. Obojętny pokusie, nie zapomina o swoim celu.

Podobnie władca królestwa, mimo swego bogactwa, powinien swym przewodnikiem uczynić prostotę. Nie wolno mu przedkładać własnych interesów ponad interesy poddanych. Jeśli bowiem będzie zachowywał się nieodpowiedzialnie, utraci prawo do sprawowania władzy. Działając zbyt pochopnie może stracić tron.

巧用

ROZDZIAŁ 27

Doświadczenie

Doświadczony podróżnik nie pozostawia za sobą tropu. Uzdolniony mówca nie mówi niczego, co mogłoby zostać uznane za błędne – jego słowa są bez skazy. Zręczny księgowy nie musi używać żadnych rejestrów. Solidne drzwi nie potrzebują rygla ani krat, mimo to otwarcie ich jest niemożliwe. Dobre spoiwo wiąże nie potrzebując żadnych sznurów i węzłów, mimo to rozdzielenie tego, co owo spoiwo związało jest niemożliwe.

W taki sam sposób mędrzec zręcznie ratuje ludzi i nie odrzuca nawet tego, który przestanie słuchać mądrych rad. Mędrzec jest bardzo dobry w pomaganiu wszelkiemu istnieniu, dlatego z jego doświadczenia wszyscy mogą czerpać korzyści. Oto co oznacza ukrywanie światła w swej własnej światłości.

A zatem ten, który posiada doświadczenie jest uznawany za mistrza przez tego, kto doświadczenia nie posiada. Ten natomiast, kto nie posiada doświadczenia, jako uczeń, zwiększa reputację swojego nauczyciela. Jeśli uczeń nie będzie szanował mistrza, a mistrz nie będzie radować się z posiadania ucznia, nawet mądrzy ludzie będą mogli odnieść mylne wrażenie. Tak oto wygląda najwyższy stopień wtajemniczenia.

反 樸

ROZDZIAŁ 28

Znajomość całości

Kto zna swą męską siłę, jest w stanie zachować kobiecą miękkość. Nawet kiedy rzeka płynie wieloma korytami w końcu wpada do morza i nie traci z tego powodu niczego ze swej wspaniałości. Zachowując dziecięcy umysł, można być wolnym od grzechu.

Kto wie, jak biel przyciąga, zawsze pozostaje w cieniu czerni. Naucza pokory swymi czynami, a nauczając jej staje się wzorem postępowania. Trwając w niezmiennej doskonałości, nieskończoność powraca do pierwszego kroku wykonanego przez człowieka.

Kto wie, jak wielkim jest człowiekiem, nigdy nie odrzuca hańby i poniżenia. Nie zamyka się na doświadczenia, zarówno dobre jak i złe, gdyż to one kształtują ludzką istotę. Niezmienna doskonałość jest ostatnim krokiem na drodze rozwoju. Sprowadza bowiem do początku.

Nieukształtowany surowiec, rozdzielony i rozdany, staje się naczyniem. Mędrzec będąc zatrudnionym w rządzie, niechybnie stanie na jego czele, a w swych najwspanialszych aktach prawnych zawrze pokojowe rozwiązania.

無為

ROZDZIAŁ 29

Nie podejmując działania

Jeżeli ktokolwiek zapragnąłby władzy nad królestwem dla własnych korzyści i rzeczywiście próbowałby osiągnąć ten cel, miejmy nadzieję, że nigdy nie odniesie sukcesu. Królestwo jest bowiem zbyt kruche, by zdobywać je siłą. Ten, kto spróbuje przemocą zdobyć władzę, zniszczy królestwo. Ten, kto spróbuje przemocą utrzymać władzę, szybko ją utraci.

Naturalną rzeczą jest zmiana, czasem maszeruje się na przód, czasem daleko z tyłu. Co ogrzane, może zamarznąć. Czasami jest się silnym, czasami słabym. Czasami jest się zdrowym, czasami chorym.

Dlatego mędrzec nie próbuje zmieniać świata na siłę. Wie, że przemoc prowadzi jedynie do przemocy. Czerpie radość z istniejącego stanu rzeczy, unikając nadmiaru i wysiłku potrzebnego do zdobycia tego, co nie jest do niczego potrzebne.

儉武

ROZDZIAŁ 30

Ostrzeżenie przed przemocą

Ten, kto wspomaga władcę zgodnie z naukami Tao, nie będzie próbował potwierdzać swoich wpływów w królestwie przy pomocy potęgi armii. Obranie takiego kierunku działania spotkałoby się z odpowiednią reakcją.

Gdziekolwiek kroczy wielka armia, wyrastają kolczaste krzewy i ciernie. W cieniu starć wielkich armii rodzą się ponure dni. Po wojnie zawsze bowiem następują złe lata.

Wytrawny dowódca wyprowadza decydujące uderzenie i zatrzymuje się. Nie odważyłby się, poprzez kontynuowanie akcji, potwierdzać i chlępić się swoim wojennym mistrzostwem. Będzie atakować wroga, jednocześnie wystrzegając się próżności czy gloryfikowania swych czynów, a w szczególności arogancji w działaniach. Atakuje, ponieważ atak jest czynem koniecznym. Atakuje, lecz nie w celu osiągnięcia biegleści w sztuce walki.

Gdy rzeczy osiągną szczyt swoich możliwości, zaczynają się starzeć. W takim wypadku owe rzeczy nie są zgodne z Tao. A wszystko, co nie jest zgodne z Tao, szybko osiąga kres swojego istnienia.

優武

ROZDZIAŁ 31

Praktyka pokoju

Wielkie armie, jakkolwiek piękne same w sobie, są jedynie narzędziami nieszczęścia. Są znienawidzone przez wszystkie istoty żyjące. Dlatego też ten, kto poznał ścieżkę Tao, stara się trzymać od nich z daleka.

Człowiek oświecony za zaszczytne zwykle uważa miejsce po swojej lewej stronie, lecz w czasach wojny skłania się ku prawicy. Jednakże ostry miecz jest narzędziem cierpienia, nie jest narzędziem oświeconego człowieka. Używa go tylko w ostateczności. To, co ceni najbardziej to spokój i cisza. Uważa, że zwycięstwo przy użyciu przemocy jest wysoce niepożądane. Człowiek, który uważa inaczej – że przemoc nie jest niepożądana – zwykle znajduje radość w zabijaniu. Ten, z kolei, kto znajduje radość w zabijaniu nie powinien mieć najmniejszego nawet wpływu na losy innych ludzi.

Gdy władca spogląda na lewo, to czas pokoju i okazja do świętowania, gdy natomiast patrzy na prawo, oto nadchodzi czas smutku. Po lewej stronie władcy stoi jego następca i doradca. Po prawicy natomiast zasiadają generałowie. Podsycanie wojny jest jak pogrzeb, gdy bowiem ginie wielu ludzi nastaje czas żałoby. Oto dlaczego nawet zwycięska bitwa powinna być opłakiwana żałobnym lamentem.

聖 德

ROZDZIAŁ 32

Dostrzec Tao

Tao jest wieczne i zawsze bezimienne. Chociaż w swej pierwotnej prostocie, niczym nie wyrzeźbiony jeszcze kamień, może wydawać się małe, jego wartość dla każdego człowieka wykracza ponad wszelką miarę. Gdyby feudalny książę lub król mógł strzec je i rozporządzać nim, wszelkie istnienie w naturalny sposób oddałoby mu panowanie nad światem.

Niebo i Ziemia, pod przewodnictwem Tao, jednoczą się i posyłają w dół słodkie krople rosy, które bez udziału człowieka, docierają wszędzie w równym stopniu.

Kiedy Tao zaczyna działać w świecie, można określić je konkretnym imieniem. Kiedy już jednak zostanie nazwane, człowiek wie, kiedy powinien się zatrzymać. Gdy człowiek wie, kiedy się zatrzymać w swoich działaniach, będzie wolny od wszelkiego ryzyka porażki i od podejmowania błędnych decyzji.

Stosunek Tao do całego świata jest podobny do stosunku między wielkimi rzekami i oceanami, a strumieniami w dolinach.

辨 徳

ROZDZIAŁ 33

Cnota

Kto poznaje ludzi jest wnikliwy. Kto poznaje siebie zdobywa prawdziwą mądrość. Kto potrafi pokonać innych jest silny. Kto potrafi pokonać siebie zdobywa prawdziwą potęgę. Kto jest zadowolony ze swojego stanu posiadania jest bogaty. Kto potrafi działać ze zdecydowaniem posiada silną wolę. Kto nie zawiedzie pokładanych w nim nadziei, długo będzie piastował swoje stanowisko. Kto umrze, lecz nie zostanie zapomniany, osiągnie długowieczność.

任 成

ROZDZIAŁ 34

Kontrola

Wspaniałe Tao jest wszechobecne! Można je odnaleźć zarówno w lewej ręce, jak i w prawej.

Wszystko w swym rozwoju jest uzależnione od Tao, któremu nic nie jest w stanie się sprzeciwić. Tao działa, zawsze kończąc co zaczęte, zawsze zaczynając coś nowego, gdy skończy stare. Tao dba o wszystkie istoty, lecz nie usiłuje nimi zawładnąć. Można je znaleźć w najmniejszych rzeczach. Wszelkie istnienie zatacza krąg, powraca do początku i znika, nie zdając sobie nawet sprawy z tego, że Tao nim kieruje. Można je znaleźć w najwspanialszych rzeczach.

Mędrzec jest zatem zdolny do wypełnienia swych najwspanialszych osiągnięć dokładnie w taki sam sposób. Osiąga wielkość nie starając się jej zdobywać.

仁德

ROZDZIAŁ 35

Życzliwy gospodarz

Temu, kto trzyma w swych dłoniach Wielki Obraz niewidzialnego Tao, cały świat odwdzięcza się ciągłym odradzaniem się. Ludzie szukają u niego schronienia i nie grozi im doznanie krzywdy. Znajdują u niego odpoczynek, spokój i ulgę w cierpieniu.

Jeśli gospodarz zaoferuje dobrą muzykę i jedzenie, ludzie zatrzymają się u niego na chwilę. Lecz jeśli gospodarz zaoferuje swym gościom mądrość Tao – mimo, że wyda się ona nudna i bez smaku – zatrzyma ich na dłużej, chociaż nie dostrzegą i nie usłyszą Tao. Co więcej, gdy muzyka i jedzenie skończą się, Tao pozostanie. Jest ono bowiem niewyczerpane.

微明

ROZDZIAŁ 36

Pokonywanie przeciwności

By wziąć głęboki wdech, wpierw należy zrobić wydech. By osłabić cokolwiek, wpierw należy je wzmocnić. By kogoś obalić, wpierw należy go wynieść na piedestał. By kogoś okraść, wpierw należy obdarować go. Oto ścieżka zwana Ukrytym Światłem Działania.

Tak bowiem jest w świecie, że delikatne pokonuje twarde, a słabe zwycięża silne.

Ryby powinny zostać w głębinach stawu, a miecze powinny zostać w swych pochwach.

為政

ROZDZIAŁ 37

Doświadczenie przywództwa

Tao w naturalny sposób nie podejmuje działania, a mimo to nic, co jest konieczne nie pozostanie niewykonane.

Gdyby ludzie byli w stanie zrozumieć i stosować w życiu mądrość Tao, cały świat mógłby rozwijać się w harmonii z samym sobą.

Gdyby jednak harmonijny rozwój świata stałby się dla mnie obiektem pożądania, poskromiłbym owo pożądanie dzięki niemej prostocie.

Niema prostota jest wolna od narzuconej celowości, dzięki czemu można wyzbyć się pożądania. Wówczas, w ciszy i spokoju, cały świat rozwija się w harmonii z samym sobą.

論 徳

ROZDZIAŁ 38

Dyskusja o cnocie

Ten, kto pielęgnuje w swym wnętrzu cnotę Tao, nie stara się jej pokazać innym. Dlatego właśnie jest mędrce. Kto wiedziony jest niższymi pobudkami, nieustannie próbuje dowieść swoją wartość. Dlatego właśnie mędrce nie jest. Toteż mędrce nie dokonał niczego i nie odczuwa potrzeby dokonywania czegośkolwiek. Ten, kto mędrce nie jest zawsze podejmuje działanie, gdyż nieustannie odczuwa taką potrzebę.

Mędrce kieruje się w swej naturze życzliwością, nie pozostawia niczego własnemu losowi. Ten natomiast, kto podstawą swych działań czyni ludzką sprawiedliwość, pozostawia wiele niedokończonych spraw.

Człowiek dobrze wychowany zawsze stara się pokazać swoją przyzwoitość, lecz nie znajdując odpowiedzi na nią u innych, zrobi wszystko, by wymusić uznanie siłą.

W duszy człowieka pozostaje cnota, nawet jeśli zagubi w sobie Tao. Dobro nadal wypełnia duszę, nawet jeśli cnota zostanie zapomniana. Jeśli dobro także gdzieś przepadnie, pozostanie jeszcze sprawiedliwość. W ostateczności, nawet jeśli nie będziemy znali sprawiedliwości, instynktownie kierować się będziemy właściwym szlakiem.

Wiedz jednak, że życie właściwe jest osłabioną formą wesołości i lojalnej wiary. Jest również początkiem nieporządku. Umiejętność szybkiego przewidywania i rozumienia jest kwiatem Tao, jak również początkiem głupoty.

Dlatego też prawdziwy mędrce trwa w swej stałości i wystrzega się tego, co kruche. Skupia się na owocu, a nie na kwiecie, z którego owoc powstaje. Odrzuca, co pojawia się pierwsze, by móc czerpać z tego, co następuje jako drugie.

法

本

ROZDZIAŁ 39

Korzenie

W dawnych czasach wszystko było nierozzerwalną jednością. Dzięki tej jedności niebo jest jasne i czyste. Dzięki tej jedności ziemia stała się mocna i pewna. Dzięki tej jedności duchy zyskały więcej sił. Dzięki tej jedności doliny kwitły obficie. Dzięki tej jedności wszystkie stworzenia zaczęły żyć. Dzięki tej jedności władcy wszystkich krain świecili przykładem dla swych poddanych.

To wszystko jest skutkiem działania Tao.

Gdyby niebo nie było tak czyste, zostałoby rozdarte. Gdyby ziemia nie była tak pewna, szybko popękałaby i ugięła pod własnym ciężarem. Gdyby duchy nie posiadały mocy, wkrótce przestałyby istnieć. Gdyby doliny nie były tak obfite, zamieniłyby się w pustynie. Gdyby żadne stworzenie nie zaczęłoby żyć, świat byłby pusty. Gdyby władcy nie potrafili rządzić mądrze, mimo całej swej wspaniałości, wszyscy by upadli.

Jak widać szlachetność wyrasta z pospolitości, duma natomiast opiera się na skromności, która jest jej prawdziwym źródłem. Dlatego też władcy nazywają siebie samotnymi, słabymi i nieprzydatnymi. Czyż nie oznacza to, iż wielkość ich nie przysłania im źródeł swej wielkości? Nie w ogólnym obrazie leży bowiem siła, lecz w sprawnym funkcjonowaniu wszystkich elementów całości. Mądrzy władcy nie próbują zatem przyozdabiać się drogocennymi klejnotami. Wystarczy im surowe piękno zwyczajnych kamieni.

去 用

ROZDZIAŁ 40

Być i nie być

Natura jest żywiołem cyklicznym, dokładnie tak jak Tao,
koniec staje się początkiem, początek powraca na koniec.
Słabość wyznacza kurs potęgi czynów Tao.
Wszystkie rzeczy zrodziły się z bytu; byt z kolei narodzony
jest z niebytu.

同 異

ROZDZIAŁ 41

Jednakowość i różnorodność

Światły człowiek, gdy usłyszy o Tao, cierpliwie dąży do jego realizacji poprzez codzienną praktykę. Przeciętny człowiek, usłyszawszy o Tao, zdaje się je rozumieć, lecz nie zawsze potrafi żyć w zgodzie z jego naukami. Głupcy, gdy wysłuchają nauk Tao, kpią z niego i śmieją się głośno. Jednakże czy Tao byłoby jeszcze sobą, gdyby nie było wyśmiewane?

Dlatego też mędrcy często powtarzają: Tao, choć jest najjaśniejszym światłem, wydaje się być mroczne; człowiek, który czyni postępy w jego praktykowaniu, wydaje się stać w miejscu, a nawet cofać w rozwoju; szlak Tao, choć prosty, wydaje się wyboisty i trudny; najwyższa cnota rodzi się na dnie najgłębszej otchłani; najwspanialsze piękno zdaje się tak odrażające, że rani oczy; najbogatszy człowiek to ten, który zdaje się nie mieć niczego, a nawet największa moc wydaje się niewielka, słaba; niezachwiana mądrość Tao, wydaje się nietrwała, zmienna niczym chorągiew na wietrze; przestrzeń doskonała nie posiada granic; naczynie doskonałe jest wyrabiane bardzo powoli; dźwięk doskonały jest ledwie słyszalny, jest prawie ciszą; doskonałe dzieło sztuki natomiast jest swoim własnym cieniem i nie posiada ukrytego znaczenia.

Tao jest dobrze ukryte i nie posiada imienia, nie można go poznać. Niemniej tylko Tao jest zdolne wspomóc człowieka i doprowadzić go do doskonałości.

道化

ROZDZIAŁ 42

Transformacje umysłu

Tao istnieje, mimo że się nigdy nie narodziło. Istniejąc dało początek pierwszemu wrażeniu. Pierwsze wrażenie zrodziło wspomnienie, a z niego natomiast powstała pierwsza myśl. Dzięki myślom istnieje cały nieskończony wszechświat. Materia, która narodziła się we wszechświecie, pozostawiła za sobą mrok i skierowała się ku światłu, z którego będzie mogła się na nowo odrodzić w nowej formie. Harmonię przemian zachować można dzięki nicości, która jest jej oddechem.

Nikt nie chce być samotny, nie chce być postrzegany przez innych jako bezwartościowy i niepotrzebny. Jednak mądry przywódca właśnie w taki sposób opisuje siebie, ponieważ wie, że pewne zwycięstwa osiągnąć można tylko przez przegraną, natomiast przegrywa się często przez dążenie do zbyt wielkiego zwycięstwa.

Uczę tylko tego, czego i inni uczą. Gwałtowny i silny człowiek nie umiera zwykle z przyczyn naturalnych. Oto podstawa mego nauczania.

偏用

ROZDZIAŁ 43

W jedności z Tao

Miękkość wody, gdy uderzy, zwycięży bez trudu twardość kamienia. Niebyt równie łatwo wpełza tam, gdzie nie ma najmniejszych nawet szczelin. Stąd właśnie znam zalety nie podejmowania żadnego działania.

Niewielu potrafi nauczać bez użycia słów, nieliczni potrafią korzystać z zalet nie działania.

立 戒

ROZDZIAŁ 44

Dostateczność

Sława czy życie – które z nich jest wam droższe? Życie czy bogactwo – które z nich wybieriecie? Skup się na życiu i zapomnij o innych rzeczach. Skup się na nich, a stracisz życie. Które z wymienionych wyżej przynosi większy smutek i ból?

Stąd widzimy, że człowiek pragnący sławy odrzuca to, co najwspanialsze. Kto kocha bogactwo odrzuca prawdziwy skarb.

Kto osiągnął spełnienie nie obawia się wstydu. Kto wie, kiedy się zatrzymać nie poniesie klęski. Wolny od niebezpieczeństw, długo będzie żył.

洪 徳

ROZDZIAŁ 45

Zmiany

Kto, z perspektywy czasu, uważa swoje największe osiągnięcia za liche, znajdzie wielką siłę w sobie, która starczy mu na bardzo długo. To, co kiedyś wydawało się pełne, może później wydać się puste, jednak nadal będzie niewyczerpane. To, co kiedyś wydawało się proste, może wydać się pokręcone, gdy przyjrzeć się jeszcze raz. Mądrość może sprawiać wrażenie głupoty, a elokwencja niezdarnego bełkotu.

Nieprzerwany ruch może pokonywać chłód, a stałość zwyciężać gorąco. Czystość i stałość są źródłem słusznych praw dla wszelkiego istnienia.

儉 欲

ROZDZIAŁ 46

Pożądanie i ambicja

Gdy dostrzegamy naturalną drogę Tao, nagle okazuje się, że wszystkie rzeczy służą swoim celom. Konie, na przykład, ciągną powozy i pługi. Gdy natomiast nie dostrzegamy naturalnej drogi Tao, konie są hodowane do walki na wojnie. Nie ma większego nieszczęścia niż brak ograniczenia niezdrowej ambicji, klęski większej niż rozczarowanie swoimi osiągnięciami, winy większej niż chciwość wypełniająca serce. Dlatego prawdziwa radość powinna być trwała i niezmienna. Tylko wówczas człowiek otrzymuje to, czego potrzebuje.

臨遠

ROZDZIAŁ 47

Odkrywanie odległego

Nawet bez wychodzenia z domu mędrzec jest w stanie rozumieć świat. Bez wyglądania przez okno może dostrzec drogę Niebios. Im dalej bowiem patrzy, tym większym jest ślepcem.

Dlatego też prawdziwy mędrzec zdobywa wiedzę bez podróżowania, określa istotę wszystkich rzeczy bez patrzenia na nie, bez wysiłku realizuje swoje cele, nie zabiegając zbytnio o ich realizację.

忘知

ROZDZIAŁ 48

Porzucanie wiedzy

Kto poświęca czas na naukę, każdego dnia coś zyskuje. Kto poświęca czas na Tao, każdego dnia może czynić coraz mniej, aż w końcu nie będzie czynił zupełnie niczego. Gdy dojdzie się do punktu całkowitego nie działania, nie pozostaje nic co nie zostałyby zrobione.

Prawo natury rządzi poprzez pozwolenie rzeczom obierania ich własnego kursu, nie wymaga od nikogo, by walczył o zdobywanie świata. Pozwala istnieć bez wysiłku, zdobywać bez zdobywania.

任 徳

ROZDZIAŁ 49

Ludzie

Mędrzec nie wypełnia swego umysłu pragnieniami, lecz skupia się na potrzebach innych ludzi. Dla dobrych, jest dobry. Dla niedobrych, również jest dobry. I w ten sposób wszyscy otrzymują dar dobra. Wobec ludzi szczerých, mędrzec jest szczerý. Wobec nieszczerých, również jest szczerý. I w ten sposób wszyscy mogą poznać czym jest szczeróść.

Mędrzec jest często postrzegany przez innych jako osoba niezdecydowana, utrzymująca swój umysł w obojętności. Ludzie kierują swoje oczy i uszy w jego stronę, a on traktuje ich, jakby byli jego dziećmi.

貴生

ROZDZIAŁ 50

Wartość długotrwałości

Ludzie umierają, by móc narodzić się ponownie. Pojawiają się na świecie, by umrzeć.

Na przestrzeni lat pomiędzy narodzinami, a śmiercią okazuje się, że na każdych dziesięciu ludzi trzech podąża za życiem, a trzech za śmiercią. Na tę dziesiątkę przypada również trzech, którzy usiłują stać po stronie życia, lecz których działania kierują się ku śmierci. Ich działania cechuje zbyt mocne usiłowanie zatrzymania życia, co prowadzi zwykle do zupełnie odwrotnych rezultatów.

Podobno człowiek, który umiejętnie potrafi kierować swym życiem, może bez obaw wyruszyć w podróż i nie musi wystrzegać się nosorożców ani tygrysów, w obliczu ludzi nie potrzebuje zbroi ani ostrego miecza. Nosorożec nie znajdzie bowiem żadnego miejsca, które mógłby przeszyć swym rogiem, a tygrys nie znajdzie żadnego miejsca, w które mógłby wbić pazury, żaden miecz nie dosięgnie swego celu. To dlatego, ponieważ taki człowiek nie ma w swej duszy miejsca dla śmierci.

養德

ROZDZIAŁ 51

Pokarm Tao

Wszystkie istniejące na świecie rzeczy rodzą się z podstawowej reguły Tao i są odżywiane przez jej nieustanne działanie. Wszystkie rzeczy są kształtowane zgodnie ze swoją naturą, ich przeznaczenie dokonuje się poprzez osiągniętą formę. Dlatego też wszystkie rzeczy, bez wyjątku, darzą Tao szacunkiem i błogosławią jego działania.

Szacunek dla Tao oraz jego działań nie jest rezultatem żadnego skoordynowanego aktu wiary, lecz zwyczajnego, spontanicznego hołdu.

Pamiętajmy zatem, że to Tao stwarza wszystkie rzeczy, to Tao odżywia je, kieruje ich rozwojem, opiekuje się nimi, dopełnia je, pozwala im dojrzeć, podtrzymuje je i pomnaża.

Tao tworzy wszystkie rzeczy, lecz nie próbuje ich posiadać. Tao prowadzi przez życie, lecz nie chępi się swoją mocą. Pozwala rozwijać się, lecz nie próbuje kontrolować. Oto czym jest tajemne działanie.

歸元

ROZDZIAŁ 52

Powracając do źródła

Tao będące źródłem wszelkiego istnienia, jest często nazywane Matką Wszechrzeczy.

Poznając matkę, można również poznać jej dzieci. Kiedy człowiek poznaje źródło swego pochodzenia, strzeże go za wszelką cenę. Wówczas, przez całe życie będzie wolny od niebezpieczeństwa.

Pozwólmy mu milczeć, pozwólmy nawet nie oddychać, a nie będzie musiał trudzić się przez całe swoje życie. Jeśli człowiek będzie mówić bez potrzeby czy tracić dech w pogoni za karierą, nigdy nie uchroni się przed niebezpieczeństwem.

Umiejętność dostrzegania rzeczy małych, to sekret mądrego rozumowania. Obrona tego, co delikatne i miękkie, to sekret prawdziwej siły.

Kto prawidłowo korzysta ze swej mądrości, bez problemu powróci do źródła swej istoty. Uwolni się z nieszczęsnej klatki swego ciała i nigdy nie zazna krzywdy.

益

証

ROZDZIAŁ 53

Dowód

Gdybym nagle stał się sławny i został wyniesiony na ważne stanowisko, najważniejszą dla mnie troską byłoby pozostać w zgodzie ze wspaniałym Tao.

Wspaniałe Tao, podobnie jak droga, jest gładkie i proste, lecz ludzie lubią wędrować bocznymi ścieżkami.

Ich budynki i dziedziny są dobrze utrzymane, lecz pola zarastają chwastami, a spichlerze świecą pustkami. Ubierają się w eleganckie i bogato zdobione szaty, przy pasie nosząc ostre miecze. Pobłazają sobie w jedzeniu i piciu, nie znając umiaru. Ich bogactwo wykracza poza wszelkie marzenia. Książęta tego rodzaju mogą być uważani za złodziei i pyszałków.

Taki sposób życia stoi z pewnością w sprzeczności z Tao.

修 觀

ROZDZIAŁ 54

Kultywowanie wnikliwości

Roślina, której korzenie są mocne, nie zostanie łatwo wyrwana z ziemi. Podobnie jak człowiek, którego mocno pochwycono, nie wyslizgnie się łatwo. Dlatego też człowiek powinien oddawać cześć swoim przodkom.

Pielęgnując Tao w swym wnętrzu, człowiek osiąga prawdziwą moc. Kierując się zasadami Tao w rodzinie, jej zamożność będzie rosła. Utrzymując Tao w swym mieście, doprowadzi się do jego rozkwitu. Znajdując Tao w narodzie, stworzy się szczęśliwy kraj. Wypełniając mądrością Tao cały świat, doprowadzi się do wypełnienia wszystkich ludzi cnotą. W taki oto sposób efekt działania Tao można dostrzec w pojedynczym człowieku, obserwując go w różnych sytuacjach. Podobnie w rodzinie, w mieście, w narodzie i w świecie. Człowiek jest bowiem miniaturowym odzwierciedleniem rodziny. Rodzina jest miniaturowym odzwierciedleniem miasta. Miasto jest miniaturowym odzwierciedleniem kraju. Kraj jest miniaturowym odzwierciedleniem całego świata.

Skąd wiem, że jest właśnie tak, jak to opisałem? Dzięki obserwacji.

玄符

ROZDZIAŁ 55

Tajemniczy urok

Człowiek, którego duszę wypełnia cnota jest podobny do nowonarodzonego dziecka. Jadowite owady nie będą go żądlić, nie pochwycą go dzikie bestie, nie będą atakowały drapieżne ptaki.

Kości nowonarodzonego dziecka są delikatne, a jego mięśnie miękkie, lecz mimo to chwyt ma mocny. Może i nie pojmuje jeszcze stosunków łączących mężczyzny z kobietą, lecz jego narządy mogą być pobudzone, ukazując doskonałość istoty ludzkiej. Może krzyczeć przez cały dzień, a jego gardło nie chrypie i nie wysycha – oto naturalna harmonia.

Tym, którzy pielęgnują ową harmonię, objawia się sekret niezmiennego Tao, a z posiadanej wiedzy wyrasta prawdziwa mądrość.

Zbytni pośpiech w życiu jedynie szkodzi, lecz zatrzymanie się całkowite również do niczego nie prowadzi. W obu przypadkach człowiek zyskuje wyłącznie fałszywą siłę, nad którą można jedynie płakać.

Wszystkie istoty osiągają dojrzałość, a następnie starzeją się, co wydaje się być sprzeczne z Tao. Wiadomo bowiem, że co sprzeczne z Tao, szybko umiera.

玄 徳

ROZDZIAŁ 56

Cnotliwa bierność

Ci, którzy znają Tao, nie muszą o nim mówić. Ci, którzy lubią o Tao często opowiadać, zwykle nie mają o nim pojęcia. Mędrzec zatem mówi niewiele, jeśli w ogóle cokolwiek i wycisza zmysły. Zawsze stara się stępić, co ostre, dzięki czemu zamienia złożoność w prostotę. Ukrywając swój geniusz wydaje się być głupcem, dzięki czemu nie wyróżnia się zbyt wiele wśród ludzkiej ciemnoty. Oto czym jest tajemna jedność.

Taki człowiek, jak opisany powyżej nie może być traktowany ani jako członek rodziny, ani jako zupełnie obcy. Nie zaprzęta sobie głowy zyskiem i stratą, ani hojnością czy skąpstwem. On jest bowiem najzacniejszym ze wszystkich ludzi.

淳風

ROZDZIAŁ 57

Upraszczenie

Kraj powinien być rządzony przy pomocy sprawiedliwych środków, natomiast wojna powinna być prowadzona z nieuchwytną przebiegłością. Jednak prawdziwą władzę w państwie można zdobyć tylko poprzez zaprzestanie działań i wyzbycie się celowości.

Skąd o tym wiem? Z powodu tych kilku faktów: im więcej w państwie zakazów – tym biedniejsi są ludzie, im więcej środków przynoszących zyski – tym większy panuje chaos, im więcej w ludzkim działaniu znajdziemy podstęp – tym dziwniejsze dzieją się rzeczy, im więcej ogłasza się praw – tym więcej pojawia się złodziei i przestępców.

Dlatego też mędrzec twierdzi, że nic nie będzie robił, a ludzie sami powrócą do swego naturalnego stanu. Twierdzi, że będzie pielęgnował w sobie ciszę, a ludzie sami naprawią swoje błędy. Twierdzi, że nie będzie sprawiał nikomu kłopotów, a ludzie sami staną się bogaci. Twierdzi, że nie będzie przejawiał żadnych ambicji, a ludzie sami osiągną pierwotną prostotę.

順 化

ROZDZIAŁ 58

Przyjmowanie zmian

Gdy ręka władcy jest lekka, ludzie są uprzejmi i szczerzy, jeżeli jednak kraj jest rządzony zbyt brutalnie, ludzie stają się rozczarowani i niezadowoleni.

Szczęście podąża za cierpieniem, które z kolei czai się w cieniu szczęścia. Któż mógłby wiedzieć, jak potoczą się losy świata? Może nie będzie on miał końca?

Czy powinniśmy zatem poprawiać innych? Próba naprostowania czegoś wiąże się z tego czegoś nagięciem. Rezultatem dobrego uczynku mogą być złe konsekwencje. Dobro zatem może przekształcić się w zło. Tak to już wygląda od bardzo dawna.

Dlatego też mędrzec nie rani nikogo swoimi czynami, choć są one ostre niczym miecz; nikomu nie zadaje bólu, choć jego szczerłość trafia zawsze w samo sedno; jest zawsze taktowny, choć bezpośredni w wymowie; oświecony, choć nigdy nie oślepia blaskiem patrzących nań ludzi.

守道

ROZDZIAŁ 59

Strzegąc Tao

Nic tak nie wspomaga dobrych rządów i właściwej służby bogom, jak skromność. To właśnie dzięki skromności człowiek jest w stanie utrzymać harmonię w swej duszy. Owa harmonia przejawia się w ciągłym powrocie do naturalnych mądrości Tao. Dzięki wciąż powtarzającej się akumulacji cech Tao w człowieku możemy bez trudu pokonywać wszelkie stające nam na drodze przeszkody. Dzięki pokonywaniu przeszkód zyskujemy siłę, by przekraczać wszelkie granice. A gdy będziemy zdolni wykraczać poza swoje ograniczenia, będziemy mogli władać każdym królestwem.

Panując mądrze, władca zdobywa serca swoich poddanych, dzięki czemu jego wpływ będzie długotrwały. Jego korzenie wrosną głęboko w ziemię, a owoce jego działań będą solidne. Oto droga dalekowzroczności i długiego życia.

居位

ROZDZIAŁ 60

Władza

Rządzenie wielkim królestwem jest jak smażenie małych ryb. Pozwól, by królestwo było rządzone zgodnie z mądrością Tao, a wewnętrzne demony ludzi nie będą miały wstępu na ich terytorium. Oczywiście demony nie znikną całkowicie, nie tracą nawet swej siły, lecz nie będą mogły skrzywdzić żadnego człowieka. Nie tylko zresztą demony nie będą mogły szkodzić ludziom, ale również rządzący nimi mędrcze. Ponieważ mędrcy i demony nie zadają sobie wzajemnie ran, ich siła może zjednoczyć się i przekształcić w moc Tao.

謙 徳

ROZDZIAŁ 61

Uległość

Gdy królestwo posiadzie wielką siłę i rozległe wpływy, staje się wspaniałe niczym ocean – wszystkie rzeki i strumienie kierują się ku niemu.

Można to zilustrować także w inny sposób. Otóż kobieta, dzięki swej stałości i uległości zawsze zwycięża nad mężczyzną.

Stalość i uległość może być postrzegana jako poddaństwo, lecz w rzeczywistości wielkie królestwo ustępując mniejszym królestwom, zyskuje je dla siebie, podbija bez walki. Natomiast małe królestwo, które ulegnie wielkiemu królestwu stanie się jego częścią, a zatem samo będzie wielkim królestwem. Jedno królestwo uległością zdobywa, drugie pozwala się zdobyć.

Wielkiemu królestwu nie chodzi o nic więcej, jak zjednoczenie ludzi i otoczenie ich właściwą opieką. Małemu królestwu nie chodzi o nic innego, jak o akceptację i uzyskanie właściwej opieki. Oba królestwa dostają to, czego pragną. Wielkie królestwo powinno jednak pamiętać, by się nie wywyższać.

為道

ROZDZIAŁ 62

Dzielać się skarbem

Tao jest osią wszelkiego istnienia. Jest bezcennym skarbem dla dobrych ludzi i schronieniem dla ludzi złych.

Piękne słowa mogą przynieść zaszczyty wypowiadającej je osobie, jednakże dzięki naturalnej dobroci można osiągnąć znacznie więcej.

Dlaczego Tao chroni nawet złych ludzi? Ponieważ nikt nie powinien być porzucony tylko dlatego, że błądzi w ciemności swego umysłu. Oto powód istnienia władców i ich doradców. Najlepszymi bowiem darami nie są klejnoty czy piękne konie, lecz spokój pozwalający sięgnąć mądrość Tao.

Powodem, dla którego starożytni cenili sobie Tao, jest możliwość szybkiego osiągnięcia swoich celów i wyzbycie się wad charakteru. Oto dlaczego znaczenie Tao jest tak wielkie dla całego świata.

恩始

ROZDZIAŁ 63

Na początku i na końcu

Należy działać bez podejmowania działań, praktykować bez odbywania praktyki. Należy umieć wyczuć smak tego, co nie posiada smaku oraz małe rzeczy traktować jakby były wielkimi. Na nienawiść należy odpowiadać dobrocią.

Kontempluj pojawiające się trudności, nawet gdy wszystko przychodzi ci z łatwością. Kieruj wielkimi rzeczami kiedy są jeszcze małe.

Całkowicie naturalnym jest fakt, że nawet najtrudniejsze rzeczy można wykonać z łatwością, jeśli wybierze się odpowiedni czas, a wielkie działania powstają z mniejszych uczynków.

Dlatego też mędrzec unika wielkich rzeczy, dzięki czemu sam osiąga wielkość. Zbyt pochopnie złożone obietnice łatwo można złamać, toteż podkopują one zaufanie.

Przedsięwzięcia, które wydają się łatwe, zwykle sprawiają masę problemów. Z tego też powodu mędrzec każdą rzecz w życiu traktuje jak trudne zadanie. Dzięki temu nie ma żadnych problemów.

守 微

ROZDZIAŁ 64

Pielegnując każdą chwilę

Co pozostaje w spoczynku, łatwo utrzymać w ryzach. Łatwo zapobiec temu, co jeszcze się nie pojawiło. To, co słabe, z łatwością może zostać złamane. To, co nieliczne bez problemu można rozproszyć.

Rozważ problem, zanim ten się pojawi. Zarządzaj, zanim brak kierownictwa sprowadzi bałagan. Wielkie drzewo, wyrasta z maleńkiego pędu. Nawet najwyższa wieża została zbudowana przy pomocy maleńkich cegieł. Nawet najdłuższa podróż rozpoczyna się od jednego kroku.

Kto próbuje ulepszać coś na siłę, zwykle to niszczy. Jeśli próbuje siłą pochwycić, traci bezpowrotnie.

Mędrzec zatem nie usiłuje kształtować niczego według własnej woli, dlatego niczego nigdy nie zniszczy. Mędrzec nie próbuje niczego pochwycić, dzięki czemu niczego nigdy nie straci. Natomiast ludzie w swej gonitwie za sukcesem bardzo często ponoszą porażkę tuż przed realizacją swoich zamierzeń.

Człowiek powinien być tak samo ostrożny na końcu, jak był na początku, jeśli chce osiągnąć sukces.

Dlatego też pragnieniem mędrca jest nie pragnąć niczego, nie ceni on rzeczy trudnych do zdobycia.

Uczy się jak być nieukiem, zwraca się w stronę tego, co inni ludzie ignorują. W ten oto sposób pomaga wszystkim napotkanym stworzeniom w ich naturalnym rozwoju, lecz wystrzega się ingerowania w ich decyzje.

淳 徳

ROZDZIAŁ 65

Moc prostoty

W dawnych czasach praktykujący nauki Tao nie starali się oświecać innych. Dbali raczej o to, by ludzie byli prostolinijni.

Cała trudność w rządzeniu ludźmi wynika z tego, że są oni istotami inteligentnymi. Panowanie nad krajem w podstępny sposób przynosi jedynie cierpienie. Błogosławiony kto rządzi krajem przy pomocy skromności i dobroci. Kto pamięta o tych prostych zasadach, będzie idealnym władcą. Świadomość swojej doskonałości to głęboko ukryta cnota.

W odróżnieniu od cnoty zwykłych ludzi, prawdziwa cnota jest zaiste ukryta bardzo głęboko i daleko sięgają jej wpływy. Tylko ten sposób może prowadzić do absolutnej harmonii.

後 已

ROZDZIAŁ 66

Stawiając siebie na końcu

Strumienie i oceany są zwane władcami dolin, a to dlatego, że płyną ich dnem. To rzeka stwarza dolinę siłą swego pędu. Dlatego też mędrzec pragnący wznieść się ponad ludzkość, musi w swych słowach i czynach stawiać się poniżej innych. Musi trzymać się na uboczu.

Mędrzec przewodzi ludziom, jednakże oni nie odczuwają w związku z tym żadnego ciężaru. Gdy bowiem władca jest mędrcelem jego poddani nie doznają krzywdy. Dlatego cały świat może z radością wspierać go, nigdy nie będąc wyczerpanym.

Ponieważ mędrzec nigdy z nikim nie walczy, nikt nie może go zwyciężyć.

三寶

ROZDZIAŁ 67

Trzy skarby

Wszyscy zgodnie twierdzą, że Tao jest wspaniałe. Według mnie nie ma w nim nic niezwykłego. Twierdzą tak, ponieważ wspaniałość Tao jest czymś całkowicie naturalnym. Jak szybko i jak nisko upadłby człowiek, gdyby próbował na siłę osiągnąć wspaniałość?

Tao zawiera w sobie trzy cenne skarby, których zawsze będzie strzegło. Pierwszy zwany jest współczuciem. Drugi to umiar. Trzecim natomiast jest pokora.

Tylko człowiek, który potrafi współczuć może być prawdziwie odważny. Tylko człowiek, który potrafi zachować umiar, może być prawdziwie szczodry. Tylko człowiek, który potrafi pochylić głowę w pokorze, może być dobrym władcą.

Gdyby człowiek był odważny – lecz nie znałby współczucia, gdyby człowiek był szczodry – lecz nie znałby umiaru, gdyby człowiek był władcą królestwa – lecz nie znałby pokory, jego dni byłyby policzone.

Jeśli natomiast człowiek zna prawdziwe współczucie, zawsze będzie zwyciężał w bitwie, pokonując każdego wroga. Jeśli użyje współczucia w obronie, zawsze odeprze atak. Niebiosą chronią swych wybrańców przy użyciu współczucia.

配天

ROZDZIAŁ 68

Prawo niebios

Kto jest doskonałym wojownikiem, nie jest z natury wojowniczy. Najlepiej walczy ten, kogo nie przepelnia gniew. Najwspanialszy zdobywca nie jest najeźdźcą. Kto chce być dobrym pracodawcą, sam stosuje się do własnych wymagań stawianych pracownikom.

Oto prawdziwa cnota niesprzeciwiania się. Oto sekret pozwalający odkrywać i korzystać z umiejętności innych ludzi. Oto sposób na działanie zgodne z prawami niebios. Już w starożytnych czasach takie postępowanie było uznawane za największą zaletę.

玄用

ROZDZIAŁ 69

Funkcja tajemnicy

Pewien ekspert w dziedzinie wojskowości powiedział: „Nie ważę się występować naprzód jak gospodarz, wolę zawsze zachowywać się jak gość. Waham się posunąć do przodu choćby o cal, lecz jestem gotów w każdej chwili cofnąć się o stopę”.

Oto dążenie do przodu bez wykonywania jakiegokolwiek ruchu, oto zwyciężanie bitwy bez użycia broni, oto nacieranie na wroga bez wrogości, oto sposób na pochwycenie przeciwnika bez uścisku.

Nie ma większego błędu niż niedocenianie przeciwnika. Jeśli nie będziemy doceniać swoich przeciwników, z pewnością przegramy i stracimy wszystko.

Dlatego też, gdy na przeciw siebie staną dwie armie o podobnej sile, zwycięży ta strona, której przywódca będzie świadomy słabych punktów swojej armii.

知 難

ROZDZIAŁ 70

Trudności wpływające
ze zrozumienia

Chociaż zrozumienie moich słów nie powinno przysparzać trudności, podobnie zresztą jak praktykowanie zawartej w nich mądrości – nikt na świecie zdaje się mnie nie rozumieć i nie podążać za moim przykładem.

Słowa wypływają z idei, wydarzenia następują jako skutek pewnej konkretnej przyczyny. Mimo tego, często nie są rozumiane. Dlatego też i ja nie jestem rozumiany.

Naprawdę niewielu jest takich, którzy mnie rozumieją. To właśnie dzięki temu widać, jak jestem wybitny. To normalne, że mędrzec przyodziewa się w skromne szaty i ukrywa swoje prawdziwe bogactwo. Swój najcenniejszy klejnot nosi bowiem w sercu.

知 病

ROZDZIAŁ 71

Choroba wiedzy

Prawdziwą siłą ducha jest wiedza nieświadoma, natomiast świadome ignorowanie mądrości jest oznaką słabości.

Jedynie przez zaakceptowanie choroby można wyzdrowieć.

Wówczas słabość zwalcza się siłą.

Mędrzec jest mądry, ponieważ zaakceptował swoją ignorancję, pozwolił zadomowić się jej w umyśle i przeminąć naturalnym biegiem rzeczy.

愛

己

ROZDZIAŁ 72

Kochając siebie

Kiedy ludzie nie obawiają się rzeczy, których obawiać się powinni, można być pewnym nadejścia tych rzeczy.

Nie pozwól takim ludziom ograniczać własnej swobody, nie gódź się, by wiedli puste życie. Pozostawieni samym sobie nigdy nie zazną spokoju.

Dlatego też mędrzec szanuje siebie mimo, że nie rozumie swojej istoty. Ceni siebie, lecz nie przecenia. Dlatego odrzuca pochlebstwo, wybierając szczerą pochwałę.

任為

ROZDZIAŁ 73

Odpowiednie działanie

Zuchwała odwaga prowadzi do śmierci. Odwaga zmieszana z ostrożnością prowadzi do życia. Obie te rzeczy, odwaga i ostrożność, są czasem korzystne, a czasami szkodliwe.

Pewne rzeczy są odrzucane przez Niebiosą. Któż może wiedzieć dlaczego? Nawet mędrzec ma czasem problem z odpowiedzią na to pytanie.

Siła Niebios przejawia się w tym, że nie atakuje, ale podbija. Niebiosą nie odpowiadają przy użyciu słów, lecz ich odpowiedzi są zawsze prawidłowe. Niebiosą nie wzywają do siebie, lecz wszystko dąży do nich, ponieważ są cierpliwe i przepełnione mocą.

Niebiosą zarzucają swą sieć głęboko i szeroko. Sieć owa mimo, że składa się z dużych oczek, niczego nie przepuszcza.

制 惑

ROZDZIAŁ 74

Pokonywanie złudzeń

Jeśli ludzie nie boją się śmierci, jak można ich przestraszyć groźbą śmierci? Jeśli nauczyć ludzi strachu przed śmiercią, wówczas każdego przestępcę można pochwycić i przeprowadzić na nim egzekucję. Kto w takich warunkach odważy się łamać prawo?

Zawsze musi znaleźć się ktoś, kto wykona egzekucję. Jednakże roli kata nie może odegrać każdy. Kat bowiem jest takim samym rzemieślnikiem jak stolarz. Jego fach wymaga odpowiednich umiejętności. Człowiek nie znający się na rzemiośle, które próbuje wykonywać z całą pewnością sam się zrani.

Zatem nie próbujmy ingerować w naturalny porządek rzeczy.

貪 損

ROZDZIAŁ 75

Rany zadawane przez
chciwość

Gdy podatki są zbyt wysokie, ludzie zaczynają głodować. Władcy bowiem zabierają dla siebie zbyt wiele. Ludźmi nie jest łatwo rządzić, gdy władcy zaczynają zbyt ingerować w życie swych poddanych. Ludzie nie przykładają zbyt wiele wagi do śmierci, gdy zaczynają się zbyt koncentrować na zdobywaniu dostatku.

Tylko ten, kto nie koncentruje się na wartości swojego życia, może je w pełni docenić.

戒強

ROZDZIAŁ 76

Strzeż się siły

Człowiek rodzi się delikatny i miękki. W chwili śmierci jego ciało jest sztywne i twarde.

Tak samo jest ze wszystkim, z trawą dla przykładu i drzewami, które w okresie wzrostu są wrażliwe i delikatne, a gdy umierają są twarde i suche.

A zatem twardość i sztywność należą do domeny śmierci, podczas gdy delikatność i miękkość towarzyszą życiu. Dlatego wojownik, który chce być niepokonany nigdy nie będzie atakował. Drzewo, które nie chce się złamać musi naginać się stosownie do podmuchów wiatru.

Dlatego w hierarchii bytu to, co twarde i silne stawiamy niżej od tego, co delikatne i słabe.

天道

ROZDZIAŁ 77

Droga Niebios

Tao można by dobrze zobrazować przy pomocy rysunku łuku. Tao jest bowiem jak łuk: wysokie opada, a niskie powstaje ku górze. Odbiera tym, którzy mają dużo, by oddać tym, którzy są w potrzebie.

Oto droga Niebios. Umniejsza, co rozrosło się nadmiernie, powiększa, co jest zbyt małe.

Niestety droga przeciętnego człowieka wygląda inaczej. Ludzie mają zwyczaj zabierania biednym i dawania bogatym. Gdzie znajdziemy człowieka, który dzięki swemu bogactwu, potrafi służyć światu? Zapewne wśród tych, którzy swój majątek noszą w sercu.

Mędrzec nie pragnie nagród za swe czyny, dzięki czemu są one podwójnie wartościowe. Mimo tego mędrzec nie przywiązuje się do swoich dokonań i nie próbuje udowodnić innym jaki jest wspaiały.

任 信

ROZDZIAŁ 78

Coś, w co należy wierzyć

Nie ma nic bardziej delikatnego i słabego od wody, jednakże działając przeciw temu co stałe i silne, jej płynna delikatność, czyni ją niezwyciężoną. Nic bowiem nie może zmienić na stałe natury wody.

Powszechnie wiadomo, że delikatność pokonuje twardość, słabość zwycięża siłę. Niestety niewielu jest zdolnych zastosować tę wiedzę w swoim życiu.

Dlatego właśnie mędrzec zawsze powtarza: „Ten, który potrafi przyjąć na swe barki hańbę narodu, idealnie pasuje na władcę. Taki władca, zawsze przyjmie na siebie katastrofy kraju.”

Proste słowa najczęściej wydają się paradoksalne.

任契

ROZDZIAŁ 79

Wypełniając zobowiązania

Zawierając umowy i podpisując kontrakty, ludzie przyjmują na siebie zobowiązania, które powinni wypełniać. Niestety dla wielu dane komuś słowo znaczy niewiele, toteż często nie dotrzymują obietnic.

Mędrzec, będąc przeciwnym takiemu zachowaniu, zawsze dotrzymuje słowa, chociaż od innych tego nie wymaga. W taki oto sposób objawia się jego cnotliwość.

Nie można nazwać cnotliwym tego, który wykorzystuje innych do wypełniania swoich zobowiązań.

Droga natury nie narzuca niczego w sprawach tego typu, pozwalając każdemu działać wedle własnej woli. Pamiętajmy jednak, że Tao zawsze stoi po stronie dobrego człowieka, będąc dla niego nagrodą samą w sobie.

獨立

ROZDZIAŁ 80

Stojąc samotnie

W niewielkim kraju, zamieszkanym przez niezbyt liczną populację, powinno się utrzymywać grupę ludzi o nieprzeciętnych umiejętnościach bojowych. Należy dbać o to, by ludzie ci nie korzystali ze swoich zdolności bez potrzeby. W takim kraju ludzie nie powinni bać się śmierci, a jednocześnie dalekie krainy nie powinny budzić w nich pożądania. Nawet jeśli posiadaliby okręty i powozy, nie powinni mieć okazji do ich użycia. Nawet jeśli posiadaliby broń, nie powinni mieć okazji do jej zastosowania.

Ludzie powinni żyć w zgodzie z dawnymi obyczajami, zamiast opierać swe działania na prawach spisanych w kodeksach i ustawach. Powinni delectować się pożywieniem, być dumnymi ze swoich szat, zadowolonymi ze swoich domów i radować się swoimi zwyczajami.

Nawet, gdyby sąsiednie kraje były tak blisko, że byłoby słyszeć szczekanie psów i pianie kogutów, życie w kraju rządzonym jak ten opisany powyżej, sprawiłoby, że jego mieszkańcy nie pragnęliby wyjeżdżać.

顯 質

ROZDZIAŁ 81

Manifestacja prostoty

Prawda nie zawsze jest piękna, z kolei piękne słowa nie zawsze przedstawiają prawdę. Ci, którzy podążają ścieżką Tao, nie dyskutują o niej, ponieważ wiedzą, że z żadnych argumentów użytych w dyskusji nie będzie trwałego pożytku. Ci, którzy znają naturalną drogę, nie poszerzają nadmiernie swej wiedzy, natomiast ci, którzy używają wiedzy do wypełniania życia swojego i innych, nie są świadomi Tao, ani naturalnego szczęścia.

Dlatego też Mędrzec nie przechowuje niczego dla siebie. Wie, że im mniej posiada, tym więcej ma, a im więcej oddaje innym, tym bardziej obfite jest jego życie.

Choć Droga Niebios jest ostra niczym klinga miecza, nie zadaje ran. Mędrzec kroczy swą ścieżką bez wysiłku, jego działania odznaczają się lekkością.

Zapraszam na:

www.tao-te-ching.8segment.pl

ISBN: 978-83-928829-0-9

Poznań 2009 r.